

למכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין
 נוסדה בתרע"ד 1913 Founded in

דבר המערכת

גיליון זה, יוצא לאור בשנת המאה להקמת המכללה האקדמית ע"ש דוד ילין. המכללה היא המוסד האקדמי הוותיק ביותר בירושלים והיא אף הוותיקה שבין המכללות להכשרת עובדי הוראה בארץ. במשך שנות קיומה, הושם דגש על זיהוי מגמות בשדה החינוך והתאמת תהליך הכשרת המורים לשינויים המתרחשים בחברה הישראלית. הגיליון הנוכחי ממוקד בחינוך רב-תרבותי והוא מציג קשת חשיבה רחבה ומגוונת במחקר ועשייה הנערכים בתחום. הוצאת הגיליון לאור במסגרת חגיגות שנת המאה לייסוד המכללה משקף מחויבות עמוקה לחינוך לרב-תרבותיות, הנטועה בקרב קהילת המכללה. שכן, החינוך הרב-תרבותי נועד לאפשר את קיומו של השיח בין הקבוצות החברתיות השונות, על בסיס כבוד הדדי, סובלנות והוא תנאי הכרחי להבטחת קיומה של מדינת ישראל כחברה פלורליסטית מלוכדת.

הדיון שלהלן ממוקד בשני היבטים מרכזיים: חלקו הראשון עוסק בסוגיות מרכזיות הקשורות לחינוך רב-תרבותי, ובחלקו השני מתוארת העשייה המגוונת המתקיימת במכללת דוד ילין בתחום זה. השינויים שחלו בחברה הישראלית בשני העשורים שחלפו, בעקבות גלי העלייה מברית המועצות לשעבר ומאתיופיה, לצד הגירת מהגרי עבודה ופליטים מארצות שונות, הרחיבו את הצורך בדיון על הפלורליזם בישראל, מבחינה אתנית, לאומית, דתית, חברתית ותרבותית. שינויים אלה, נוסף על הדיאלוג המורכב והמתמשך בין הרוב היהודי במדינת ישראל לבין המיעוט הערבי שחי בה, העלו מחדש את השיח הציבורי לגבי זהות החברה וחשיבות החינוך הרב-תרבותי. קיימים הבדלים בין חינוך רב-תרבותי לבין חינוך לרב-תרבותיות. חינוך לרב-תרבותיות נועד לפתח בתלמידים תודעה חברתית פלורליסטית המאופיינת בסובלנות, בפתוחות ובקבלת האחר. אולם גישה חינוכית זו אינה מותנית בשילוב תלמידים מקבוצות חברתיות שונות. לעומת זאת, בחינוך רב-תרבותי מודגשת חשיבות השילוב בין הקבוצות החברתיות בתהליך החינוך, מבחינה פילוסופית, חינוכית וחברתית כאחת. בחינוך רב-תרבותי השאיפה היא להעניק חינוך שוויוני המבוסס על כבוד ועל פלורליזם, לצד התאמת החינוך ומתן מענה לצרכים התרבותיים הנבדלים של כל אחת מהקבוצות החברתיות.

סוגיה מרכזית בשיח המתקיים בתחום זה, היא מידת האיזון הנדרשת בין מתן אוטונומיה לקבוצות החברתיות השונות לחנך על פי תרבותן וערכיהן לבין הצורך ביצירת בסיס תרבותי וערכי המשותף לחברה כולה. הגישה הליברלית מניחה שמתן אוטונומיה חינוכית הוא הכרחי בחברה פלורליסטית. מנגד, הגישה הפרטיקולרית, שהיא רדיקלית, סבורה כי יש צורך להעניק אוטונומיה חינוכית מלאה לקבוצות החברתיות השונות כדי שיוכלו לחנך את הדור הצעיר לפי השקפתם התרבותית, החברתית והחינוכית. ברם, למרות חשיבותו של החינוך הרב-תרבותי, קיימת ביקורת וספקנות בקרב חלק מהחוקרים לגבי האפשרות ליישמו באופן אמיתי ומעמיק בחברה בישראל. החינוך הישראלי נתפס כמשקף את המאבק הקיים בין התרבות ההגמונית לבין התרבויות של קבוצות חברתיות מוחלשות ומודרות. כמו כן, הוא מתעלם מהמציאות הרב-תרבותית בישראל ומגויס בעיקר לאידיאולוגיית "כור היתוך" ו"אחדות ישראל". יתר על כן, מאחר שקימת מחלוקת עמוקה בין הקבוצות החברתיות, מבחינה פוליטית ודתית, מתעורר קושי להגיע להסכמה משותפת לגבי מערכת ערכים משותפים שימשו בסיס לחינוך רב-תרבותי. שכן, חלק מהקבוצות הדתיות רואות בחוקים הליברליים פגיעה או התנגשות ערכית באמונתם הדתית. לכן, הן יתקשו ליצור דיאלוג אמיתי ולנהוג בפתיחות כלפי הקבוצות החברתיות האחרות. מכאן, שהניסיון לחינוך רב-תרבותי הוא חד-צדדי ואינו דיאלוג משמעותי המתקיים בין הקבוצות השונות. נוכח האמור, הדיון הציבורי והאקדמי בסוגיות הקשורות לחינוך הרב-תרבותי הוא דינמי ומורכב. התוכנות משתנות חדשות לבקרים ותלויות במידה רבה בהשקפת עולמו של בעל הדעה.

המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין נרתמה לאתגר שמציפן החינוך הרב-תרבותי ופיתחה את התכנית "שוני ומגוון בחברה הישראלית". תכנית ייחודית זו נועדה להרחיב את הידע האישי וההיכרות של הסטודנטים עם מגוון הקבוצות החברתיות בחברה הישראלית. מעצבי התכנית והנהלת המכללה רואים חשיבות רבה ביצירת דיאלוג בין סטודנטים הלומדים במכללה במסלולי הלימוד ובמגזרים השונים. לצד הלימוד האקדמי על הקבוצות החברתיות השונות, מתקיימות במסגרת התכנית סדנאות מפגש בין סטודנטים מקבוצות שונות בחברה: יהודים וערבים, חילוניים ודתיים, עולים וילידי הארץ ועוד. תכנית זו מתקיימת במכללה כבר שש שנים, תוך "עליות ומורדות" בשל הזיקה בין המיקרו קוסמוס של המציאות במכללה לבין הנעשה בחברה הרחבה. התכנית זכתה לליווי מחקרי ולפרסומים אקדמיים המלמדים על תרומתה בפיתוח סובלנות חברתית והכרת ה"אחר" בחברה הישראלית. לצד התכנית התקיימו ומתקיימים פרויקטים רבים אחרים, ובהם: קבוצת דיאלוג של מרצים יהודים וערבים, סמינריון מחקרי השוואתי בין המשפחה באסלאם לבין המשפחה ביהדות, יזמות חינוך רב-תרבותי של צמדי מורים שונים: יהודים וערבים, חילוניים ודתיים ועוד, קורסים המשלבים בין סטודנטים לחינוך מיוחד לבין אנשים בעלי מוגבלויות, קורסים על המשפחה החדשה תוך שימת דגש על הקהילה הלהט"בית, משלחות סטודנטים לאירלנד ולפולין ועוד. מכאן שרבים מחברי הסגל במכללת דוד ילין בדרך כלל מייחסים חשיבות להרכב הרב-תרבותי של הסטודנטים, כמשקפים, אולי יותר מכל מכללה אחרת בישראל, את ההרכב הרב-תרבותי של החברה הישראלית הרחבה, ורואים בכך אפשרות לקיום שיח חינוכי חברתי ותרבותי, שכן השוני והמגוון נתפס כהזדמנות ולא כבעיה.

בגיליון הנוכחי כלולים מאמרים הדנים בהיבטים אידיאולוגיים חינוכיים וביקורתיים בזיקה לסוגיית החינוך הרב-תרבותי, לצד מאמרים שבהם מוצג חלק מהעשייה החינוכית והמחקרית המתקיימת בתחום. בגיליון משולבים מאמרים בשפה העברית ובשפה האנגלית, כחלק מהתפיסה הרב-תרבותית ומתוך מטרה להגיע לקהל גדול יותר. במקביל לכתב עת זה, וכחלק מהגישה הרב-תרבותית, המכללה מוציאה את כתב העת האקדמי בשפה הערבית בשם "אל כרמא", שהוא כתב עת מוביל בערבית, בשדה המחקר החינוכי ובהכשרת המורים.

אנו מקווים שקריאת המאמרים תשמש קרקע פורייה לקיום דיונים, לנקיטת יזמות חינוכית, לעבודת הוראה ולמחקר בתחום מרתק ודינמי זה. המערכת מודה לכל הכותבים ולשאר התורמים לגיליון מיוחד זה על ההשקעה הרבה ועל המידע המגוון שהובאו בו לידי ביטוי.

יהודה בר-שלום ורויטל סלע-שויביץ

עורכים בשיתוף